

VÄSTERÅS STAD

Sociala nämndernas stab

Heléne Karlsson

Tel. 021-39 14 79

Fax nr 021-39 27 30

E-post: helene.karlsson@vasteras.se

2012-03-29

2012/115-NF-004

Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen inom nämndens för funktionshindrade verksamhetsområde

1. Allmänt om bistånd enligt socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen är en målinriktad ramlag som ger Västerås stad stor frihet att utforma verksamheten med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov. I lagen anges målen för verksamheten och vilka resultat som ska åstadkommas men i regel inte hur detta ska uppnås.

Vissa begrepp och principer som ska vara vägledande för individuellt inriktade insatser framgår i lagstiftningen. Verksamheten ska bland annat präglas av en helhetssyn som beaktar individens totala situation och omgivning. Frivillighet och självbestämmande ska vara vägledande vid handläggning av ett enskilt ärende. Det innebär att det är den enskilde själv som bestämmer om han eller hon ska ta emot erbjudande om en viss social tjänst. Till socialtjänstens uppgifter hör dock att på olika sätt försöka motivera den enskilde att ta emot hjälp eller en insats. Insatserna ska anpassas till den enskildes aktuella förutsättningar och behov. Det är även väsentligt att, ur ett helhetsperspektiv, beakta ekonomisk hushållning för kommunen.

Den enskilde som på grund av fysiska, psykiska, sociala och/eller existentiella behov behöver hjälp och stöd i den dagliga livsföringen och som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har enligt socialtjänstlagens 4 kap 1 § rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Skälig levnadsnivå

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats, vård och stödformer som kan komma i fråga. Den generella nivån av skälig levnadsnivå förändras kontinuerligt av rättspraxis, det vill säga domar, föreskrifter och allmänna råd.

I riktlinjerna anges Västerås stads ambitionsnivå. Riktlinjerna är vägledande och gäller aldrig utan undantag. **En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.** Biståndshandläggaren följer upp insatsen för att denne ska få fram ett underlag för bedömning om insatsen skall fortsätta, förändras eller avslutas.

Det egna ansvaret	Socialtjänsten får aldrig ta över ansvaret från den enskilde utan arbetet skall inriktas på att den enskilde i möjligaste mån behåller ansvaret eller tar tillbaka ansvaret över den egna situationen. Insatserna skall stärka den enskildes förmåga till ett självständigt liv.
Syfte med insatserna	Syftet med rättighetsbestämmelserna är att garantera enskilda människor det stöd som de är i behov av i de fall detta inte kan tillgodoses av dem själva eller någon annan. Det är ett uttryck för människans eget ansvar att klara sin egen livsföring men det är också ett uttryck för att samhället i vissa fall ska träda in med stöd när den enskilde har behov därav. Begreppet ”för sin livsföring” sammanfattar en lång rad olika behov av stöd och hjälp, service och omsorg.
Informationsskyldighet	Biståndshandläggarna ska informera om verksamheter i samhällets övriga utbud, till exempel mötesplatser/träffpunkter, dagverksamheter, frivilligorganisationer och hushållsnära tjänster.

2. Ansvarsfördelning mellan kommuner

Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annan kommun om den enskilde har starkast anknytning till den kommunen. Vägledning kan fås från folkbokföringsbestämmelserna, men de ska inte alltid vara avgörande. Även den enskildes egen uppfattning är viktig i bedömningen.

Det är bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälpinsatser för enskilda oavsett om han eller hon tillfälligt eller under en längre tid vistas i en annan kommun. Det kan exempelvis gälla vid semestrar när man vistas i sin sommarstuga under olika perioder av året.

Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och verkställighet i vissa fall. Detta gäller, när äldre personer, personer med funktionsnedsättning eller personer med allvarlig sjukdom har behov av insatser för att vistas en kortare tid - högst sex månader – i en annan kommun. Bosättningskommunen ersätter vistelsekommunen för hjälp med verkställighet enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar.

Om bosättningskommunen är klarlagd är vistelsekommunens ansvarig för stöd- och hjälpinsatser begränsad till akuta situationer.

Om det inte finns eller är oklart vilken kommun som är bosättningskommun ansvarar vistelsekommunen för stöd och hjälp till den enskilde. Vistelsekommunen behåller ansvaret för stöd och hjälp till dess att det är klarlagt vilken kommun som är bosättningskommun.

Ansökan om bistånd inför flytt till annan kommun	En kommun som ansvarar för en placering eller ett boende i annan kommun har ett sammanhållet ansvar för alla insatser som den enskilde kan behöva i vistelsekommun. En person, som önskar flytta till en annan kommun men till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser
---	--

och därför inte kan bosätta sig där utan att inflyttningsskommunen erbjuder behövliga insatser, får hos den kommunen, enligt 2a kap 8 § socialtjänstlagen, ansöka om sådana insatser. De insatser man har rätt att ansöka om är särskilt boende och hemtjänst. En sådan ansökan skall behandlas som om den enskilde var bosatt i Västerås. Det förhållandet att den sökandens behov är tillgodosedda i hemkommunen får inte beaktas vid bedömningen av ansökan. På begäran av inflyttningsskommunen är hemkommunen skyldig att bistå med den utredning som kan behövas för bedömningen av ansökan. En prövning ska först göras om personen tillhör dem med rätt att söka bistånd i en annan kommun. Om den enskilde tillhör gruppen görs en sedvanlig biståndsbedömning i enlighet med stadens riktlinjer. Om den enskilde inte uppfyller kriterierna görs ett avslag där motiveringen framgår.

3. Allmänt om ärendehandläggning och behovsbedömning

Behovsbedömning är den process som föregår och leder till ett beslut om bistånd. Behovsbedömningsprocessen ska fokusera på individens **behov** och inte på socialtjänstens insatser. Utredningarna ska präglas av ett förhållningssätt som stödjer den enskilde att få ett liv med meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet. För att höja eller bibehålla funktionsnivån ska ett rehabiliterande synsätt genomsyra utredningarna. Arbetet med att bedöma rätten till bistånd handlar i korthet om att söka svar på följande frågor:

- Föreligger det ett behov och hur ser behovet ut?
- Kan den enskilde själv tillgodose behovet eller kan behovet tillgodoses på annat sätt?
- Hur ska biståndet utformas för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå?

Rutiner

På Biståndsenheterna finns rutiner för handläggning och dokumentation av individärenden. Vidare finns rutin för hur uppgifter ska lämnas mellan den som fattat beslut om insats och den som svarar för utförandet av beslutad insats. Rutin finns även för uppföljning och utvärdering av beslutad insats.

Ansökan/aktualisering

Det är enbart den enskilde eller en legal företrädare som kan ansöka om insatser. Om aktualisering inkommer om att någon är i behov av stöd och hjälp är handläggaren skyldig att följa upp den. Kontakt tas med den det berör för att ta reda på om den enskilde vill ansöka om bistånd.

Beslut

Insatsen ska utgå från biståndshandläggarens beslut. Syfte och mål med insatsen ska tydligt framgå av biståndsbeslutet. Insatser som beviljas ska utformas så att de kompenserar den enskilde för de behov han/hon inte själv, eller på annat sätt klarar att tillgodose.

Genomförandeplan

Biståndsbeslutet ligger till grund för den genomförandeplan som utföraren sedan upprättar tillsammans med den enskilde. Syftet med genomförandeplanen är att öka den enskildes inflytande och delaktighet över insatsernas utformning. Utgångspunkten måste alltid vara den enskildes vilja.

God man/förvaltare

God man är till för personer som på grund av sitt hälsotillstånd behöver stöd och hjälp med att ta hand om sin ekonomi eller hjälp med rättsliga frågor. En god man kan utses att företräda en viss person som på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande, behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person utan att dennes rättshandlingsförmåga begränsas. Detta innebär att en god man endast är hjälpande hand och hela tiden är beroende att höra med sin huvudman vad denne vill. God man utses av tingsrätten efter ansökan av den enskilde eller vissa närstående. Även överförmyndarnämnd kan hos tingsrätten ansöka om god man.

Förvaltare utses av tingsrätten för den som på grund av sjukdom, psykisk störning eller försvagat hälsotillstånd, inte kan vårda sig själv eller sin egendom och det inte är tillräckligt med hjälp från god man. Den enskildes rättshandlingsförmåga kan begränsas beroende på förvaltarens uppdrag. Förvaltare kan i dessa fall besluta på den enskildes vägnar utan att ha samtycke. Äldrenämnden skall enligt 5 Kap 3 § första och andra punkten Socialtjänstförordningen anmäla till överförmyndarnämnden om den finner att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon samt att någon inte längre behöver ha förvaltare. Uppgiften att anmäla behov av god man/förvaltare kan delegeras till utskott eller till tjänsteman hos nämnden. Utöver äldrenämnden kan bland annat övriga släktingar och t ex kurator göra anmälan till överförmyndarnämnden. Till ansökan om god man/förvaltare kan det behövas ett läkarintyg om den enskildes hälsotillstånd.

Hushållsgemensamma insatser

Enligt äktenskapsbalken har makar ett gemensamt ansvar för hem och barn och ska i samråd verka för familjens bästa. Det innebär att hemmets skötsel som att städa, handla, laga mat och liknande uppgifter är makarnas gemensamma ansvar. Finns flera personer i hushållet ska samtligas förmåga att kunna utföra hushållsgemensamma insatser bedömas i utredningen. Finns flera personer i hushållet och ingen kan utföra insatserna ska samtliga personer ansöka om bistånd och utredas och beslut tas för var och en. Finns barn och ungdomar i hushållet tas även hänsyn till detta, dvs. vad man till exempel kan kräva av en 15 åring att själv utföra av dessa sysslor.

Föräldrabalken

Vårdnadshavare till barn med funktionshinder har liksom andra vårdnadshavare ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren ska svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Föräldraansvar för ett barns omvårdnad måste bedömas vara mer omfattande ju yngre barnet är. En fyraåring t ex bedöms normalt klara av vissa moment i sin dagliga livsföring på egen hand såsom att klä av och på sig själv, äta samt i viss mån sköta sin hygien. Däremot bedöms en fyraåring inte kunna lämnas utan tillsyn under mer än kortare stunder, varför omvårdnadsbehovet inte kan sägas vara helt obetydligt.

**Vårdbidrag
Försäkringskassan**

Vårdbidrag kan enligt AFL (lagen om allmän försäkring) utges till en förälder för vård av barn som inte fyllt 16 år om barnet pga. sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller någon annan funktionsnedsättning är i behov av särskild tillsyn och vård under minst sex månader. Vårdbidraget är avsett att vara ett ekonomiskt stöd som underlättar för föräldrar som

har barn med funktionsnedsättning eller är sjuka att i hemmet kunna ge barnet den tillsyn, vård och stöd som krävs. Försäkringskassan handlägger ansökan om vårdbidrag.

Socialtjänstens ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Bistånd från socialtjänsten kan komma i fråga först i *andra hand* i förhållande till andra samhälleliga hjälpformer t ex vårdbidrag.

4. Ansvarsfördelning mellan nämnder

Nämnden för funktionshindrade ansvarar för personer som inte fyllt 65 år och som har rätt till bistånd till följd av funktionsnedsättning.

Enligt 5 kap 7 § Socialtjänstlagen skall ansvarig nämndverka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring ges möjlighet att leva som andra.

Personer yngre än 65 år med demenssjukdom

Nämnden för funktionshindrade utreder och fattar beslut om bistånd för personer yngre än 65 år med demenssjukdom.

Äldrenämnden ansvarar dock enligt beslut (dnr 2010/217-ÄN-753) för verksamheter för personer under 65 år med demenssjukdom. Det är verksamheter såsom korttidsplatser, växelvård, särskilt boende samt dagverksamhet.

Personer med utvecklingsstörning som tillhör personkretsen enligt 1 § LSS, och som får en demenssjukdom, oavsett ålder, faller under nämndens för funktionshindrade ansvar.

5. Stöd till anhöriga som vårdar en närstående i hemmet

Enligt 5 kap 10 § Socialtjänstlagen ska ansvarig nämnd erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, eller äldre alternativt som stödjer en närstående med funktionshinder.

Avlösning av anhörig som vårdar en närstående

Närstående är enligt lagen den som vårdas. Anhörig den som stödjer och vårdar den närstående. Utgångspunkten för biståndsbedömningen är den som vårdas och den anhöriges behov av avlastning i omvårdnadsarbetet. Det är den som vårdas som får beslut om insatsen

Avgiftsfri avlösning

Stödet till anhöriga kan bland annat ges i form av avlösning i hemmet. Avlösning är ett tillfälligt övertagande av den anhöriges omsorg. Övriga former av avlösning kan vara tillfällig vistelse på en korttidsplats, kontinuerlig växelvis vård eller tekniskt stöd.

Avlösning av anhörig i hemmet upp till maximalt 12 timmar/månad är avgiftsfri. Om avlösningen överstiger 12 timmar/månad är den

överstigande delen avgiftsbelagd. Vid behov av längre sammanhängande avlösning under ett eller flera dygn ska avlastning i form korttidsplats övervägas.

6. Avgiftsbelagt bistånd för personer som bor i ordinärt boende

Nämndens intentioner är att möjliggöra för människor att bo kvar i ordinärt boende så länge den enskilde känner sig trygg med den vård och omsorg man får.

Hemtjänst

För att möjliggöra kvarboende utifrån den enskildes vilja kan hemtjänst i form av serviceinsatser, personlig omsorg, trygghetslarm och tillsynsbesök beviljas.

Hemtjänst innebär bistånd i form av service och personlig omsorg i den enskildes bostad eller motsvarande. Med *service* avses praktisk hjälp med bostadens skötsel, hjälp med inköp, ledsagning till post, bank och läkare etc, tillredning av måltider samt distribution av färdiglagad mat. *Personlig omsorg* avser de insatser som behövs för att tillgodose fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov. Detta kan innebära *hjälp med* eller *stöd* för att kunna äta och dricka, klä sig och förflytta sig, sköta personlig hygien, egenvård eller andra insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet.

Brukarinflytande innebär att den enskilde, efter biståndsbedömning, får beslut om insatser översatt i tid, timmar och minuter. Inom tidsramen har den enskilde stort inflytande över insatsen, hur stödet ges samt vid vilken tidpunkt detta ska ske. Utföraren har också krav på sig att iaktta en hög grad av flexibilitet så att den enskilde med kort varsel kan byta insatser. Tidsramen kan dock inte förändras utan nytt biståndsbeslut.

Brukarinflytande gäller enbart den typ av service och omvårdnad som ingår i riktlinjerna. (ej s.k. hushållsnära tjänster som målning, häckklippning o dyl.)

I de fall den enskildes har ett omfattande omvårdnads – och tillsynsbehov bör särskilt boende övervägas, liksom när omfattningen på insatserna motsvarar resurserna för heldygnsomsorg. En enskild som har behov av hemtjänst med mer än 120 timmar/månad ska få fördjupad information om möjligheten att ansöka om särskilt boende.

Bostadsvård

Skälig levnadsnivå bedöms uppnås om en ensamstående person får **högst** 2 rum och kök städade per tillfälle var tredje vecka (gäller nya ansökningar). Hänsyn måste tas till individuella behov vilket kan innebära att fler rum måste städas eller städning ske oftare än varannan vecka.

Detta kan vara aktuellt exempelvis hos astmatiker, allergiker, barnfamiljer, för att upprätthålla god hygien eller för att undvika sanitär olägenhet.

Husdjur

I det fall den av någon anledning inte självständigt kan befintligt husdjur kan stöd ges för detta under begränsad tid, i avvaktan på annan lösning. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning vara delaktig i skötseln av sitt husdjur.

Trygghetslarm

Trygghetslarm är en larmfunktion varmed hjälp kan påkallas av någon i nödsituation. Larm är en passiv form av tillsyn och beviljas och beviljas alla som söker det. Syftet med trygghetslarm är att snabbt komma i kontakt med larmcentral och hemtjänstpersonal om den enskilde hamnar i nödsituation. Insatsen medför en trygghet för den enskilde genom att hjälp och stöd kan ges under tider och vid situationer som inte kan förutses eller schemaläggas.

För den som bor i servicehus ingår trygghetslarm i den särskilda boendeformen.

Dagverksamhet

Dagverksamhet syftar till att ge personer med behov av socialt stöd möjlighet till meningsfull sysselsättning och gemenskap. Bistånd till dagverksamhet kan även ges som stöd och avlastning till anhöriga som vårdar en närstående i hemmet. En del dagverksamheter är profilerade för personer med demenssjukdom eller liknande orienteringssvårigheter.

För att öka flexibiliteten för den enskilde krävs inte längre något biståndsbeslut till de *sociala dagverksamheterna*.

För den enskilde ska dagverksamheten:

- Öka möjligheterna att bo kvar i det egna hemmet
- Ge meningsfull sysselsättning
- Skapa nya kontakter och vänskap
- Stärka självkänslan
- Bevara och förbättra funktioner
- Ge möjlighet till begriplighet och en känsla av sammanhang
- Ge möjlighet till fysisk aktivitet

6.1 Bistånd till barnfamiljer, som avgiftsbelagt bistånd för personer som bor i ordinärt boende**Stöd till person med långvarig funktionsnedsättning att sköta egna barn**

En förälder med funktionsnedsättning som har rätt till hemtjänst kan även ha behov av praktiskt stöd för att självständigt ombesörja egna barns omvårdnad. Om behovet är långvarigt görs en individuell prövning om utformningen av eventuella insatser.

Insatser i barnfamilj

Insatser i barnfamiljer i form av hemtjänst gäller för föräldrar/motsvarande som har barn under 12 år. Insatsen kan beviljas när vårdnadshavaren blir tillfälligt sjuk eller av andra skäl inte kan ta hand om sitt/sina barn och behovet av hjälp inte kan lösas på annat sätt. Grunden är att hjälpen är endast avsedd för tillfälliga behov. Praktisk och direkt stöd till förälder att självständigt ombesörja omsorgen om barnen.

Avlösarservice till föräldrar till barn med omfattande funktionsnedsättning

Avlösarservice kan beviljas till föräldrar/motsvarande som har barn under 18 år med funktionsnedsättning som medför ett omfattande fysiskt och personligt omvårdnadsbehov och som man ej kunnat personkrets bedömas enligt 1 § LSS.

Med avlösarservice avses avlösning i det egna hemmet, d v s att person tillfälligt övertar omvårdnaden från föräldrar/motsvarande.

7. Avgiftsfritt bistånd för personer som bor i ordinärt boende**Boendestöd i ordinärt boende som ryms inom hemtjänst**

Kommunen ska tillhandahålla boendestöd i vardagen, om det behövs för att den enskilde ska uppnå en skälig levnadsnivå. Stödet kan riktas till personer med psykisk funktionsnedsättning, utvecklingsstörning, missbruksproblem eller till personer som av andra skäl har behov av stöd för att kunna hantera tillvaron och leva ett självständigt liv med god livskvalitet. Det kan gälla vardagssituationer i bostaden, i närsamhället, på fritiden, att utveckla intressen samt i kontakter med vårdgivare.

Boendestöd syftar till att bryta ett passivt mönster med isolering och göra det möjligt för den enskilde att delta i samhällslivet på samma villkor som andra samt att uppmuntra den enskilde att upprätthålla kontakten med släkt och vänner. Boendestöd provas individuellt och bedöms endast utifrån den enskildes egna resurser och brister. Om den enskilde själv inte förmår, men skulle kunna klara att utföra sysslor i sin vardagssituation inriktas stödet på detta. Stödet beviljas och utformas genom att uppmuntra, vägleda, stödja och motivera den enskilde.

Kvalificerat boendestöd

Boendestöd är en insats som i grunden utförs inom det ordinarie hemtjänstuppdraget. I vissa fall kan det dock vara så att den enskildes behov av boendestöd bedöms vara i form av ett mer *kvalificerat boendestöd*. Det gäller situationer när den enskildes funktionsnedsättning och oförmåga är så omfattande och sammansatt att det är extremt komplicerat att ge rätt stöd för dessa komplexa behov.

Det kan till exempel handla om att den enskilde isolerar sig och har stora svårigheter att etablera kontakt, saknar motivation och egen drivkraft att nå ett självständigt liv, att den enskilde lever i en kaotisk vardag, upplever stor rädsla/och oro, är utåtagerande och/eller uppvisar olika ångestdämpande beteenden, har en dysfunktionell dygnsrytm etc.

Den enskilde har omfattande komplexa behov där en eller flera av ovanstående svårigheter kan vara aktuella utöver den omfattande grundproblematik som funktionsnedsättningen i sig kan medföra.

Avgörande för när det är motiverat att erbjuda boendestöd via den kvalificerade

boendestödsverksamheten är när det krävs särskild kompetens och erfarenhet hos boendestödspersonalen för att möta dessa komplexa behov. Med särskild kompetens och erfarenhet avses kunskap om olika funktionsnedsättningar och ett evidensbaserat arbetssätt, bland annat i form av ett motiverande och rehabiliterande arbetssätt för att kunna tillhandahålla nödvändiga insatser på ett ändamålsenligt sätt så att den enskilde ska kunna uppnå en skälig levnadsnivå.

Syftet med boendestöd via den kvalificerade boendestödsverksamheten är ett förändringsarbete utifrån förutsättningar och behov hos den enskilde. Målsättningen är att den enskilde skall uppnå maximal rehabilitering för att sedan kunna få sitt kvarvarande behov av stöd tillgodosett inom ramen för det ordinarie hemtjänstupdraget.

Då målen med kvalificerat boendestöd är uppnådda för den enskilde bör övervägande och utredning göras om den enskilde kan återgå till boendestöd i ordinarie boende som ryms inom hemtjänstupdraget.

Motiverande ledsagning

Ledsagning kan beviljas till enskild person som för att uppnå skälig levnadsnivå har behov av insatsen utöver den ledsagning som kan ingå i avgiftsbelagd hemtjänst.

Syftet med insatsen är att bryta den isolering som kan bli följden av en ganska omfattande funktionsnedsättning. Insatsen innebär att den enskilde får hjälp med att komma ut bland andra människor. För personer som bor i bostad med särskild service är huvudregeln att behovet av ledsagning ska tillgodoses inom ramen för stödet i bostaden. Av beslutet ska framgå det antal timmar som beviljats per tidsperiod och i anslutning till vilken aktivitet. Biståndet omfattar inte ledsagarens omkostnader som kan uppstå i samband med insatsen.

Kontaktperson

Biståndet kontaktperson beviljas för att undvika eller för att bryta ett mönster där den enskilde isolerar eller avskärmar sig från andra och omvärlden. Insatsen ska innebära att den enskildes genom kontakt, samvaro och hjälp till fritidsaktiviteter mm kan förändra invanda mönster. En målsättning med insatsen är att kontaktpersonen ska vara den enskilde behjälplig att skapa egna sociala kontakter och därigenom erhålla en ökad självständighet i sociala sammanhang. En plan för hur biståndet successivt kan avvecklas bör upprättas i ärenden där biståndet i form av kontaktperson är/har varit långvarigt. Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd.

Sysselsättning

Enligt 5 kap 7 § i socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka till att människor som har fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar får en meningsfull sysselsättning. Inom nämndens ansvarsområde finns två öppna träffpunkter för personer med psykisk funktionsnedsättning. Dessa kan besökas utan biståndsbeslut.

Verksamheter för sysselsättning och arbetsrehabilitering som är biståndsbedömd riktas till personer inom målgruppen med varaktiga psykiska funktionsnedsättningar som inte via annan huvudman/myndighet erhåller stöd i detta avseende.

Sysselsättningsverksamheten är målinriktad och utgår från den enskildes individuella behov.

Skäl för att bevilja sysselsättning

Insatsen riktas till personer med varaktig psykisk funktionsnedsättning som inte står till arbetsmarknadens förfogande.

8. Korttidsplats

Insatsen från hemtjänsten kan göra det möjligt att bo kvar i ordinärt boende. Som ett komplement till hemtjänst kan korttidsplats beviljas för en begränsad tid.

Definition korttidsplats

Korttidsplats definieras som en bäddplats utanför det egna boendet, avsedd för tillfälligt stöd och omsorg dygnet runt för person med omfattande funktionsnedsättningar och som bor i ordinärt boende.

När den enskilde vistas inom akutsjukvården ska en planering för återgång till ordinärt boende göras. Det kan då bli aktuellt att bevilja omfattande hemtjänst i bostaden. I undantagsfall kan en ansökan om korttidsplats beviljas direkt efter en vistelse i akutsjukvården.

Kriterier för att bevilja korttidsplats

Korttidsplats kan beviljas till personer som:

- har behov av omfattande insatser av service och omvårdnad under stor del av dygnet
- har behov service och omvårdnad dygnet runt och har en anhörig som behöver avlösning
- där tryggheten inte kan tillförsäkras i det egna hemmet.

Målen för vistelsen ska vara inriktade på vad den enskilde behöver för att kunna komma hem.

Korttidsplats för rehabilitering

Korttidsplats för rehabilitering

- Beviljas personer med behov av rehabilitering som inte kan tillgodoses i det egna boendet.

Rehabiliteringsbehovet och rehabiliteringspotentialen bedöms av behandlande läkare.

Växelvårdsplats för personer med funktionsnedsättning

Växelvårdsplats för person med somatiska/fysiska funktionsnedsättningar

- Beviljas person med funktionsnedsättningar enligt ovan som bor i ordinärt boende

Växelvårdsplats för personer med demenssjukdom

Växelvårdsplats på Tre Små Hus för person under 65 år med diagnostiserad demenssjukdom och person under utredning av demenssjukdom

- Beviljas personer under 65 år med diagnostiserad demenssjukdom eller är under utredning av demenssjukdom som har en sammanboende anhörig i behov av avlösning.

Trygghetsplats- beviljas enbart personer med demenssjukdom

Efter ansökan av den enskilde om korttidsvistelse i form av trygghetsplats kan biståndshandläggaren fatta ett rambeslut som löper över tid om maximalt 6 månader. Ett sådant beslut innebär att den

enskilde kan, när han/hon så önskar, vistas på trygghetsplats under maximalt tre dygn per tillfälle.

Tillfällig korttidsplats

När behov av stöd och omsorg dygnet runt uppstår kvällar, nätter eller helger är det sjuksköterskan i larm- och natthemtjänst som beviljar korttidsplats. Närmast påföljande vardag ska biståndshandläggaren informeras för vidare handläggning.

Inskrivning inom slutna hälso- och sjukvård

Om en person som vistas på korttidsplats drabbas av akut sjukdom och blir inskriven inom hälso- och sjukvården upphör biståndet på korttidsplats.

9. Bostad med särskild service

Enligt socialtjänstlagen 5 kap 7 § ska socialnämnden/motsvarande verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att leva som andra. Socialnämnden/motsvarande ska medverka till att den enskilde får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av stöd. Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för dem som har behov av ett sådant boende. Med bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen avses permanentboende i servicebostäder, servicehus, gruppboende eller gruppboende för personer med demenssjukdom.

En bostad med särskild service kännetecknas av krav på att bostaden ska vara utformad och utrustad så att den enskilde kan leva ett så självständigt liv som möjligt. Den enskilde ska garanteras en trygg, strukturerad och aktiv bostadsmiljö, där den enskilde får stöd och stimulans att leva ett så aktivt och självständigt liv som möjligt utifrån förmåga. Det stöd, den omvårdnad och de tjänster som den enskilde har behov av ska kunna erbjudas under alla tider på dygnet och det ska finnas tillgång till personal som dels kan bedöma när social eller medicinsk vård krävs samt svara för att sådan ges.

När behov av stöd, tillsyn och omvårdnad eller kraven på trygghet och säkerhet inte kan tillgodoses i ordinärt boende ska det finnas möjlighet att flytta till en bostad med särskild service.

Bostad med särskild service kännetecknas främst av att:

- Det är utformat och utrustat så att den enskilde kan fortsätta leva ett så självständigt liv som möjligt
- De insatser som den enskilde behöver kan ges dygnet runt
- Tillgänglig personal finns som kan bedöma när social och/eller medicinsk vård krävs, samt kan svara för att sådan ges
- God service och omvårdnad erbjuds med utgångspunkt från den enskildes behov, självbestämmande, integritet, trygghet och livskvalitet.

Kriterier för att bevilja permanent särskilt boende

Särskilt boende i servicehus eller gruppboende för demenssjuka är avsett

för dem som i den dagliga livsföringen behöver trygghet och närhet till personal samt:

- Har omfattande behov av service och vårdinsatser som inte är tillfälliga och dessa kan vara av såväl psykisk som fysisk art och/eller
- behöver tillsyn eller andra insatser under stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet, osäkerhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.

Enbart servicebehov, dvs hjälp med inköp, städning och övriga praktiska hemsysslor eller behov av att byta lägenhet motiverar inte ett bistånd med särskilt boende. Biståndshandläggaren bedömer vilken form av särskilt boende som ska beviljas. I denna bedömning ingår att så långt det är möjligt beakta den enskildes önskemål.

Den enskildes behov av individuell stöd, omvårdnad, praktisk hjälp, trygghet, daglig social stimulans, tillsyn samt möjlighet att få promenader utomhus är behov som ska bli tillgodosedda inom boendet. Den enskilde som så önskar ska kunna bo kvar i sin bostad till livets slut. Det särskilda boendet ska tillgodose den enskildes behov av personligt stöd och hjälp, fysiskt, psykiskt, socialt, kulturellt och andligt. Boendet ska se till att personal eller annan lämplig person följer med den boende, som har behov av det, till exempelvis läkare, tandläkare, sjukhus och frisör. Boendet ska även ge hjälp dygnet runt med sådana insatser som inte direkt kan tidplaneras i förväg, exempelvis med toalettbesök och insatser för att den enskilde ska känna sig trygg.

Hälso- och sjukvård samt rehabilitering utgör integrerade delar i verksamheten och ska vara ett stöd i den enskildes vardag.

Kriterier för och beskrivning av de olika boendeformerna

Servicehus

Beslutet ska grunda sig på en helhetsbedömning där framförallt den enskildes fysiska svaghet, sociala isolering och upplevelse av otrygghet beaktas. Behovet ska vara omfattande. I utförarens/ leverantörens grunduppdrag i servicehus ingår exempelvis ansvar för aktiv tillsyn samt visst stöd, som inte är biståndsbedömt, till dem som bor i servicehuset. ”Visst stöd” kan innebära enklare, tillfälliga stödinsatser i allmänna utrymmen. Förutom beslut om servicehus fattas vid bifall även beslut om hemtjänst för att individuella behov ska tillgodoses. Hemtjänstbeslutet fattas med samma bedömningsgrunder som vid ordinärt boende. Hemtjänstinsatserna utförs av den utförare/ leverantör som har avtal om driften av servicehuset.

Ålderdomshem

Personer under 65 år med omfattande omvårdnadsbehov till följd av fysiska och/eller medicinska orsaker kan vara i behov av särskilt boende med denna inriktning. Beslutet ska grunda sig på en helhetsbedömning där framförallt behovet av service och vård är vägledande. För att individuella behov ska tillgodoses fattas, förutom beslut om ålderdomshem, även beslut om stödinsatser. Beslutet om omvårdnad anges inte i timmar. Den enskilde betalar särskilda avgifter för omvårdnadsinsatser och måltider.

Gruppboende

Beslutet ska grunda sig på en helhetsbedömning och för att beviljas gruppboende krävs av läkare fastställd demensdiagnos. För att individuella behov ska tillgodoses fattas, förutom beslut om gruppboende, även beslut om service och omvårdnad. Beslutet anges inte i timmar. Den enskilde betalar särskilda avgifter för omvårdnadsinsatser och måltider.

Erbjudande om särskilt boende under vistelse på korttidsplats

En enskild som vistas på korttidsplats och som väntar på permanent plats inom särskilt boende kan ha specifika önskemål om boende. Detta önskemål kan i vissa fall vara svårt att tillgodose. När det gäller makar tas särskild hänsyn till närhetsprincipen. I möjligaste mån tas också i övrigt hänsyn till önskemål om geografisk närhet så som det uttryckts i förstahandsvalet. Även om den erbjudna bostaden inte utgör förstahandsvalet är fortsatt vistelse på korttidsplats inte möjligt. De alternativ den enskilde har är att flytta till erbjudet särskilt boende eller återvända till sin ordinära bostad. I avvaktan på beslut och verkställighet om särskilt boende i annan kommun kan den enskilde erbjudas att återvända till sin ordinära bostad eller ansöka om särskilt boende i Västerås.

Parbo-garanti

I de fall då båda makarna, sammanboende eller registrerade partners är i behov av särskilt boende ska med skälig levnadsnivå förstås att båda bereds plats på samma boende om de så önskar. Detta innebär inte alltid samma lägenhet.

Kvarboende

Möjligheter till kvarboende gäller även bostad med särskild service så länge behovet av att bo i bostad med särskild service kvarstår. I vissa fall kan det dock, för att den enskildes behov bättre ska kunna tillgodoses, bli aktuellt med nytt biståndsbeslut för flytt till annan boendeform där det finns adekvat kompetens för de aktuella behoven.

Bostad med särskild service för personer med psykisk funktionsnedsättning

Denna form av bostad är specifikt riktad till målgruppen personer med psykiskt funktionsnedsättning. Bostaden ska garantera personen en stödjande, trygg, strukturerad och aktiv bostadsmiljö men uppmärksamma att verksamheten vare sig överbeskyddar eller ställer överkrav på personen. I bostaden ska ges stöd och stimulans till ett aktivt och självständigt liv utifrån hans/hennes förmåga. Ett aktivt samarbete med landstingets verksamheter är nödvändigt. I bostaden ingår kultur- och fritidsverksamhet.

Den enskilde erbjuds en bostad med särskild service som bedöms motsvara behoven. Personer med demenssjukdom under 65 år ansvarar äldrenämnden för.

Den enskildes eget önskemål

Strävan vid beslut om bostad är att uppfylla den enskildes eventuella önskemål om ett specifikt boende. Det kan gälla såväl geografiskt läge som bostadens utformning. I många fall är det dock mycket svårt att inom rimlig tid uppfylla sådana speciella önskemål.

Om den enskilde tackar ja till bostad som inte är förstahandsval kan den enskilde efter inflyttning till den anvisade bostaden ställa sig i kö till bostad som motsvarar förstahandsvalet.

Även den enskilde som vistas på korttidsplats och väntar på permanent bostad med särskild service kan ha önskemål om bostad inom ett specifikt boende. Detta önskemål kan vara svårt att tillgodose. Även om den erbjudna bostaden inte utgör förstahandsvalet är fortsatt vistelse på korttidsplats inte möjligt.

De alternativ den enskilde har är att flytta till erbjuden bostad eller att återvända till sin ordinära bostad. Om den anvisade bostaden inte utgör förstahandsvalet kan den enskilde efter inflyttning till den anvisade bostaden ställa sig i kö till bostad som motsvarar förstahandsvalet.

I avvaktan på beslut om bostad i annan kommun får den enskilde anta anvisad bostad i Västerås.

När det gäller makar tas särskild hänsyn till närhetsprincipen. I möjligaste mån tas också i övrigt hänsyn till önskemål om geografisk närhet så som det uttryckts i förstahandsvalet.

LOV

När det gäller vissa insatser har den enskilde möjlighet att själv välja vilken utförare/leverantör som ska svara för de av biståndshandläggare beslutade insatserna. Den enskilde har också rätt att byta utförare/leverantör. Biståndshandläggaren ska sakligt och objektivt informera om aktuella utförare/leverantörer och om hushållsnära tjänster. Ett byte av utförare/leverantör ska verkställas senast två veckor efter det att den enskilde framfört önskemål om förändring.

Om den enskilde eller eventuell företrädare inte vill eller klarar av att välja utförare/leverantör går uppdraget till någon av de kommunala utförarna.

Brukarinflytande

Brukarinflytande innebär att den enskilde, efter biståndsbedömning, får beslut om insatser översatt i tid, timmar och minuter. Inom tidsramen har den enskilde stort inflytande över insatsen, hur stödet ges samt vid vilken tidpunkt detta ska ske. Utföraren har också krav på sig att iaktta en hög grad av flexibilitet så att den enskilde med kort varsel kan byta insatser. Tidsramen kan dock inte förändras utan nytt biståndsbeslut.

Bistånd utöver nämndens riktlinjer

Vid tveksamhet om nämndens ambitionsnivå i samband med nya eller andra former som innebär ökad kostnad ska beslutet tas av nämndens för funktionshindrede arbetsutskott.

Anhöriganställningar

Nämnden beslutade 2010-03-23 om vissa begränsningar av utförarnas/leverantörernas rätt att anställa anhöriga i hemtjänsten. Anhöriga som saknar adekvat utbildning och enbart arbetar hos en eller flera närstående får enbart anställas för serviceinsatser och egenvård eller vid mycket speciella skäl.

